

BOEKEN

redactie: Henk Maassen (h.maassen@medischcontact.nl)

Reuma en immunologie

Het vakgebied van de reumatologie en de klinische immunologie bestrijkt een breed spectrum van meer dan tweehonderd verschillende houdings- en bewegingsaandoeningen, variërend van mild en voorbijgaand, zoals de tenniselleboog, tot levensbedreigend, zoals complicaties van systemische bindweefselziekten. Het onlangs verschenen *Reumatologie en klinische immunologie*, dat in de eerste plaats is bedoeld voor reumatologen, internisten en orthopedisch chirurgen, wil een adequate afspiegeling bieden van dit terrein. Dat betekent dat niet alleen onderwerpen als anamnese, lichamelijk en laboratoriumonderzoek en differentiële diagnostiek worden belicht, maar dat ook zeer uitgebreid wordt stilgestaan bij een groot aantal ziektebeelden. Uiteraard wordt die veelheid in de hand gewerkt door het inmiddels algemeen aanvaarde inzicht dat bij inflammatoire aandoeningen abnormale reacties van het immuunsysteem een essentiële rol spelen. Dat heeft ook geleid tot geheel nieuwe en veelbelovende behandelingsvormen die gericht ingrijpen in het afweersysteem.

De samenstellers hebben ervoor gekozen de omvang beperkt te houden, vandaar dat additionele informatie - aanvullende teksten, referenties, figuren en dergelijke, alsmede de richtlijnen van de Nederlandse Vereniging voor Reumatologie - is bijgevoegd in de vorm van een cd-rom.

Het boek maakt duidelijk dat het in de reumatologie en de klinische immunologie gaat om complexe ziektebeelden en dat daarom multidisciplinaire zorgverlening (waaraan terecht een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd) bijna altijd noodzakelijk is. Maar ook dat het vakgebied zich ondanks die complexiteit, vooral in medicamenteuze zin, razendsnel ontwikkelt.

J.W. Bijlsma e.a. (red.), *Reumatologie en klinische immunologie*, Bohn Stafleu Van Loghum, ISBN 90 313 4000 6, 436 blz., 79,50 euro.

Pillen op maat

In *Medicijnen op maat* dat, zo laten de samenstellers weten, zonder enige steun van de farmaceutische industrie totstandkwam, worden per orgaan veel voorkomende ziekten en de voor- en nadelen van een medicamenteuze behandeling besproken. Het boek wil geen medische encyclopedie zijn, maar wel een vraagbaak voor een breed publiek: het is in dat opzicht vergelijkbaar met de bekende gids van Ivan Wolffers. De toon van het boek is helder en genuanceerd: het wil als het ware de patiënt verder emanciperen tot een volwaardige gesprekspartner van de arts, opdat hij of zij zelf kan meebepalen of de voorgeschreven medicatie in zijn of haar geval wel optimaal is. Voor wie dit te 'democratisch' klinkt: het zal niet voor iedere lezer even gemakkelijk zijn dit boek door te nemen, want ondanks de heldere opzet vereist het toch een zeker opleidingsniveau.

In de aanhef wordt gevraagd of artsen wel voldoende zijn toegerust om patiënten in te lichten over de werkzaamheid en de bijwerkingen van geneesmiddelen en hoe goed ze zijn in het instrueren van patiënten over het gebruik ervan. Als ze wat dat betreft in gebreke blijven, zouden beroepsbeoefenaren ook zelf deze 'leidraad voor de kritische patiënt' eens kunnen openslaan.

Een hele andere manier om te komen tot 'pillen op maat' is langs de weg van de farmacogenetica: sinds de opheldering van het humane genoom een veelbesproken onderwerp. De gedachte is bekend: genetische verschillen (meestal gaat het om polymorfismen) tussen mensen zijn een belangrijke oorzaak van het verschijnsel dat niet iedereen op dezelfde wijze op medicijnen reageert, in termen van hoofdwerking en bijverschijnselen. Als medicijnen zo kunnen worden gemaakt dat met die verschillen rekening wordt gehouden, kunnen ziekten effectiever worden behandeld. Naar verwachting zal in de nabije toekomst elke patiënt zijn eigen 'eerste keus medicatieprofiel' op een chipkaart meebrengen naar het consult. Op basis daarvan is een lijst te maken van medicijnen op maat: pillen die voor deze patiënt veilig en effectief zijn. Voorschrijven van medicijnen zal daarmee ingewikkelder worden, het ziektebegrip gaat wellicht veranderen, en die kennis over genetische variaties zal zo goed als zeker ook verzekeringstechnische en ethische consequenties hebben.

In de onvolprezen reeks 'Cahiers Bio-Wetenschappen en Maatschappij' verscheen zojuist een leerzaam boekje dat aandacht besteedt aan al deze aspecten. Al te hooggestemde verwachtingen worden daarin wat gedempt door de ethicus Willems en de farmacoloog Guchelaar die een aantal 'beren op de weg' zien. Zo waarschuwen ze voor het idee dat er voor elke kwaal een op maat gesneden pil zal zijn. Een kwalijk uitgangspunt, want dat betekent minder aandacht voor en minder vertrouwen in andere manieren om een aandoening te beheersen of te verhelpen. En mocht de genetische medicatieprofielen er komen, dan zal de huisarts deze, zo verwachten ze, alleen gebruiken bij behandelingen die pas op langere termijn effectief zijn, zoals bij antidepressiva het geval is, of als er onomkeerbare of gevaarlijke bijverschijnselen kunnen optreden. Dat is weliswaar een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de huidige praktijk, maar 'niet de totale omwenteling die wel eens wordt beloofd'.

J.G.R. Ufkes, J.J.E. van Everdingen, *Medicijnen op maat*, Kosmos - Z&K Uitgevers, ISBN 90 8523 025 X, 480 blz., 26,90 euro.

J.P.M. Geraedts e.a. (red.), *Pillen op maat. De opkomst van de farmacogenetica*, Stichting Biowetenschappen en Maatschappij, ISBN 90 73196 37 X, 36 blz., 6,- euro (zie: www.biomaatschappij.nl).

